

06/05/2026

T4BA LCB

Marks: 75 SGM-VI

Regd only

Time: 2½ Hours

Note:

1. Please check whether you have the right question paper.
2. All the questions are compulsory.
3. Figures to the right indicate full marks.

Q1. Answer in not more than two sentences (Any 6 out of 8)

(12 Marks)

- a. What is global warming?
- b. Define Eco-Mark.
- c. Where can an appeal be filed under the Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974?
- d. State the difference between Strict Liability & Absolute Liability in environmental accidents.
- e. Define 'Animal Article' as defined under the Wildlife Protection Act, 1972.
- f. Define the term 'Air Pollutant' as defined under the Air (Prevention & Control of Pollution) Act 1981.
- g. What is Environmental Impact Assessment?
- h. Name four kinds of forests under the Indian Forest Act of 1927?

Q2. Write short notes on the following (any two)

(12 marks)

- a. Functions of the State Board for the prevention & control of Air Pollution, under the Air (Prevention & Control of Pollution) Act 1981.
- b. Non-Forest use of forest land
- c. Stockholm Conference
- d. Procedure of sampling under the Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974

Q3. Answer any two of the following

(12 marks)

- a. A factory located close to a residential zone was run for 24 hours continuously, and the process of manufacturing created a booming sound from the boilers.
 - i. Which laws will be applicable in the above case?
 - ii. What is the remedy available to the locals residing in that area?
- b. A group of friends who came for camping were accused of killing a Wild Animal from a sanctuary without hunting permission.
 - i. What is Sanctuary and Hunting as per the Wildlife Protection Act, 1972?
 - ii. What is the procedure for the grant of a permit for special purposes under the Wildlife Protection Act, 1972?

वेळ : २:३० तास

गुण: ७५

(12 गुण)

प्र.१. दोन वाक्यांपेक्षा जास्त न लिहिता उत्तर द्या: (कोणतेही सहा)

- ग्लोबल वार्मिंग म्हणजे काय?
- इकोमार्क परिभाषित करा-
- जल (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) अधिनियम, १९७४ अंतर्गत अपील कोठे दाखल करता येईल?
- पर्यावरणीय अपघातांमध्ये कठोर दायित्व आणि परिपूर्ण दायित्व यांच्यातील फरक सांगा.
- वन्यजीव संरक्षण कायदा १९७२ अंतर्गत परिभाषित करा 'एनिमल आर्टिकल'.
- वायू (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) अधिनियम, १९८१ अंतर्गत 'हवा प्रदूषक' परिभाषित करा.
- पर्यावरणीय प्रभाव मूल्यांकन म्हणजे काय?
- भारतीय वन अधिनियम १९२७ अंतर्गत चार प्रकारच्या जंगलांची नावे सांगा?

प्र.२. लघुनिबंध लिहा: (कोणतेही दोन)

(12 गुण)

- वायू (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा, १९८१ अंतर्गत वायू प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रणासाठी राज्य मंडळाची कार्ये
- वनजमिनीचा वनबाह्य वापर
- स्टॉकहोम कॉन्फरन्स
- जल (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) अधिनियम, १९७४ अंतर्गत नमुने घेण्याची प्रक्रिया.

प्र.३. कोणतेही दोन सोडवा (कारणासह):

(12 गुण)

- एक कारखाना रहदारीच्या ठिकाणी होता, आणि तो २४ तास सतत चालवला जात होता. उत्पादनाच्या प्रक्रीयेमुळे नेहमीच बॉयलरचा भरभराटीचा आवाज निर्माण होतो.
i. वरील प्रकरणात कोणते कायदे लागू होतील?

ii. त्या भागात राहणाऱ्या स्थानिकांकडे काय उपाय उपलब्ध आहे?

- कॅम्पिंगसाठी आलेल्या मित्रांच्या एका गटावर शिकारीच्या परवानगीशिवाय अभयारण्यातून वन्य प्राण्याची हत्या केल्याचा आरोप करण्यात आला होता.

i. वन्यजीव संरक्षण कायदा, १९७२ नुसार अभयारण्य आणि शिकार म्हणजे काय?

ii. वन्यजीव संरक्षण कायदा, १९७२ अंतर्गत विशेष हेतूसाठी परवानगी मंजूर करण्याची प्रक्रिया काय आहे?

c. आस्था हेल्थ केअर अँड रिसर्च सेंटर निवासी भागात होते .त्यांच्याद्वारे जैविक कचऱ्यासह जैववैद्यकीय - कचरा स्थानिक कचऱ्याच्या डब्यात बेजबाबदारपणे टाकला जात होता आणि नगरपालिका कचऱ्यात मिसळला जात होता

- बायो मेडिकल वेस्ट रूल्स २०१६ अंतर्गत कोणत्या कालावधीसाठी अधिकृतता दिली जाते.
- जैववैद्यकीय कचरा -वाहतूक आणि साठवणुकीसाठी जैव ,वैद्यकीय कचऱ्याचे पृथक्करण- नियमांअंतर्गत प्रक्रिया विस्तृत करा.

d. संरक्षित वन म्हणून घोषित केलेल्या जमिनीवर एक खाण उभारण्याचा राजू यांचा मानस आहे.

- भारतीय वन कायदा, १९२७ नुसार संरक्षित जंगलात प्रतिबंधित असलेल्या उपक्रमांची नावे सांगा .
- भारतीय वन कायदा, १९२७ च्या तरतुदीनुसार संरक्षित वन म्हणून घोषित केलेल्या जमिनीवर श्री. राजू यांना कारखाना उभारण्याची परवानगी दिली जाऊ शकते का?

प्र.४. सविस्तर उत्तरे लिहा: (कोणतेही तीन)

(39 गुण)

- पर्यावरणाचे संरक्षण आणि सुधारणा करण्यासाठी विशिष्ट तरतुदी असलेले भारतीय राज्यघटना हे जगातील पहिले संविधान आहे. समजावून सांगा.
- 'वायु (प्रदूषण प्रतिबंध व नियंत्रण) अधिनियम, १९८१' अन्वये नमुने घेण्याबाबतच्या विविध तरतुदी आणि त्या संदर्भात अनुसरावयाच्या कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
- पर्यावरण संरक्षणाच्या क्षेत्रात जनहित याचिकांची अधिक महत्त्व आहे, हे निकालात दिलेल्या न्यायनिर्णयांच्या आधारे स्पष्ट करा.
- वन्यजीव संरक्षण कायदा, १९७२ ची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- पर्यावरण संरक्षण कायदा १९८६ अंतर्गत केंद्र सरकारला देण्यात आलेल्या अधिकारांवर चर्चा करा.
